

Informatie over (de procedure van) het afstuderen 2018-2019

Rotterdamse
Academie
van
Bouwkunst

1	Algemeen	1
2	Voorwaarden en termijn	1
3	Studiepunten en studiebelasting	2
4	Afstudeertraject	2
5	Startdocument afstuderen	3
6	Afstudeercommissie	4
7	Rollen en verantwoordelijkheden	4
8	Toets- & beoordelingswijze (inclusief beoordelingscriteria)	5
9	Afstudeerdocumentatie	8
10	Kwalificatie van het afstuderen	9
	<i>Bijlage 1: Beoordelingscriteria en –indicatoren voor het niveau van de beroepskwalificaties</i>	10
	<i>Bijlage 2: Voor het afstuderen relevante eindkwalificaties Master Architectuur</i>	11
	<i>Bijlage 3: Voor het afstuderen relevante eindkwalificaties Master Stedenbouw</i>	12

1 Algemeen

Het afstudeerproject is de meesterproef in de opleiding tot architect of stedenbouwkundige: tijdens het afstuderen komen de vaardigheden en kennis die gedurende de studie ontwikkeld zijn, in onderlinge samenhang tot bloei.

Aan het einde van het afstudeertraject kunnen twee cruciale toetsmomenten onderscheiden worden: op basis van de Praktijkschouw en het praktijkportfolio wordt getoetst of de afstudeerder voldoet aan de beoordelingscriteria voor het buitenschools curriculum en op basis van de Slotpresentatie van het afstudeerproject – en de daarbij horende afstudeerdocumentatie – wordt getoetst of de afstudeerder voldoet aan de beoordelingscriteria voor het binnenschools curriculum. Middels die twee toetsmomenten wordt vastgesteld of de afstudeerder in staat is om het beroep van architect of stedenbouwkundige zelfstandig uit te oefenen - overeenkomstig de eisen voor inschrijving in het Architectenregister als architect of stedenbouwkundige.

Het afstudeerproject is een afgebakend onderdeel van het binnenschools curriculum van de opleiding. Met het afstudeerproject positioneert de afstudeerder zich als architect of stedenbouwkundige, presenteert de afstudeerder zichzelf aan de buitenwereld en legt de afstudeerder de fundering voor zijn/haar de carrière. Maar het biedt ook de mogelijkheid een kritische bijdrage aan te leveren aan het debat over belangrijke en actuele, maatschappelijke en/of vakmatige kwesties. Het afstuderen kan daarmee een belangrijke maatschappelijke relevantie hebben en/of waardevol zijn voor de ontwikkeling van het vakgebied van de architectuur of stedenbouwkunde.

2 Voorwaarden en termijnen

Er zijn twee momenten per jaar waarop een afstudeerproject kan worden gestart: aan het begin van het studiejaar (begin september) en aan het begin van het tweede semester (januari/februari). Het afstuderen staat open voor studenten die aan de verplichtingen ten aanzien van het buiten- en binnenschools curriculum van de opleiding hebben voldaan:

- De student moet tijdens het 3e drempelgesprek zijn toegelaten tot de afstudeerfase.
- De student moet 90 ECTS voor het buitenschools curriculum hebben behaald;
- De student moet 90 ECTS voor het binnenschools curriculum hebben behaald;

Eén week voor de start van het afstuderen vindt de laatste controle plaats. Indien blijkt dat een student nog niet aan de verplichtingen heeft voldaan, kan de student niet starten met het afstuderen.

Afstudeerders hebben vanaf de start van het afstuderen één jaar (42 weken) de tijd voor het afstuderen, met een maximale uitloop van 3 maanden. In bijzondere gevallen is verlenging mogelijk. Daartoe moet een met redenen omkleed verzoek bij de Examencommissie worden ingediend. De Examencommissie bepaalt vervolgens of het verzoek wordt ingewilligd.

Een student kan maximaal twee keer starten aan een afstudeerproject. Na het afbreken van de tweede poging krijgt de afstudeerder een dringend advies de opleiding te staken.

Formele redenen voor het afbreken van het afstuderen zijn:

- de afstudeercommissie geeft aan het einde van de fase van opgave(her)formulering (1^e peiling), de conceptfase (2^e peiling), de ontwerpfase (3^e peiling), of de uitwerkingsfase (Groen Lichtbijeenkomst), ook na de herkansing in de desbetreffende fase, de afstudeerder bij de eerste keer het dringende advies een semester later opnieuw te starten;
- de afstudeercommissie oordeelt dat de maximale periode die voor het afstudeerproject staat zonder toestemming vanuit de Examencommissie wordt overschreden.

3 Studiepunten en studiebelasting

Gedurende het afstuderen moet er nog 30 ECTS voor het buitenschools curriculum en 30 ECTS voor het afstudeerproject worden behaald.

4 Afstudeertraject

Het afstudeertraject bestaat uit twee hoofdfasen: het Atelier Afstudeeropgave (8 weken) en het Afstudeerproject (34 weken). Het Afstudeerproject is weer onderverdeeld in vier deelfasen. Elke (hoofd)fase wordt afgesloten met een selectieve en diagnostische toetsing in zogenaamde peilingen. Alle peilingen, inclusief de GroenLicht-bijeenkomst en de Slotbijeenkomst, zijn openbaar.

Start Atelier Afstudeeropgave	eind augustus	begin februari
1 ^e peiling (+ vaststelling Startdocument)	medio oktober	begin april
2 ^e peiling	medio januari	medio juni
<i>AfstudeerWERK IN UITVOERING</i>	<i>begin maart</i>	<i>medio september</i>
3 ^e peiling	begin april	begin oktober
<i>Praktijkschouw</i>	<i>eind mei</i>	<i>begin december</i>
GroenLicht-bijeenkomst	medio juni	medio december
Aanleveren van de afstudeerdocumentatie	één week vóór de Slotbijeenkomst	één week vóór de Slotbijeenkomst
Slotbijeenkomst	medio juli	eind januari
Uploaden afstudeerwerk op website	2 weken na de Slotbijeenkomst	2 weken na de Slotbijeenkomst

In het semester voorafgaand aan de start van het afstuderen begint de student zelfstandig met een gedegen voorbereiding. Dat betekent dat de student zijn/haar eigen 'oeuvre' (ontwerpwerk uit de ateliers/studio's en, indien relevant, uit de beroepspraktijk) gaat analyseren en daaruit input voor je afstudeeropgave gaat destilleren. Dit vooronderzoek resulteert in een concept-opgave/voorzet opgave die de student tijdens de eerste bijeenkomst van Atelier Afstudeeropgave presenteert. Daarnaast gebruikt de student het vooronderzoek ook om voor zichzelf een idee te vormen van de afstudeermentor, zodat hij/zij tijdens de eerste bijeenkomst een voorstel kan doen voor wie hij/zij wil benaderen als mentor (en waarom). Indien een student dat wenst, treedt één van de opleidingscoördinatoren daarbij op als gesprekspartner.

4.1 Atelier Afstudeeropgave

De eerste hoofdfase van het afstudeerproces vindt groepsgewijs plaats in het 'Atelier Afstudeeropgave' en wordt begeleid door de 'docent Atelier Afstudeeropgave'. Deze fase duurt 8 weken en wordt afgesloten met de 1^e peiling en de vaststelling van het 'Startdocument Afstuderen'.

In deze fase wordt de afstudeeropgave geformuleerd en het werkplan opgesteld met daarin de producten van de verschillende fases en de data voor de peilingen. Zodoende wordt een eerste indicatie gegeven van zowel de geambieerde positionering binnen het vakgebied of beroepenveld als, daarmee samenhangend, de geambieerde verhouding tot het door de Academie gepropageerde omgevingsgerichte vakmanschap.

Gedurende deze fase benadert de afstudeerder de afstudeermentor en de vaste externe criticus, die beiden door de docent van het Atelier Afstudeeropgave, hiertoe gemandateerd door de Examencommissie, goedgekeurd dienen te worden.

4.2.1 Afstudeerproject - Conceptfase

Vanaf de start van de conceptfase doorloopt de afstudeerder het afstudeerproces zelfstandig, begeleid door de afstudeermentor. In deze fase vertaalt de afstudeerder de afstudeeropgave middels in samenhang uitgevoerd onderzoek, ontwerpend onderzoek én ontwerp in een architectonisch of stedenbouwkundig concept dat ruimtelijk van aard is. De conceptfase is dus gericht op een verdiepende verkenning van de opgave, het vaststellen van de ontwerpuitgangspunten en het testen van deze

uitgangspunten. Daarmee wordt tegelijkertijd de eigen houding en positie duidelijk(er) gemaakt. De conceptfase duurt 10 weken en wordt afgerond met de 2^e peiling.

4.2.2 Afstudeerproject - Ontwerpfase

De ontwerpfase is erop gericht het concept verder te ontwikkelen tot een ruimtelijk, architectonisch of stedenbouwkundig ontwerp. De ontwerpfase duurt eveneens 10 weken en wordt afgerond met de 3^e peiling.

Tijdens deze fase vindt afstudeerWERK IN UITVOERING plaats, waarbij de afstudeerders de stand van zaken van hun afstudeerproject – met een sterke nadruk op die ontwerpkwesities waarmee de afstudeerder op dat moment ‘worstelt’ – met een aantal visiting critics bespreken, die hen productieve feedback geven.

4.2.3 Afstudeerproject - Uitwerkingsfase

In de uitwerkingsfase dient het ruimtelijk ontwerp verder uitgewerkt te worden. De uitwerkingsfase duurt 10 weken en wordt afgerond met de GroenLicht-bijeenkomst. Voor de GroenLicht-bijeenkomst wordt de afstudeercommissie uitgebreid met een door de Academie benoemde toegevoegde externe criticus. Middels de GroenLicht-bijeenkomst wordt vastgesteld of de afstudeerder af kan studeren. Feitelijk spreekt de afstudeercommissie met de uitspraak ‘Groen Licht’ het vertrouwen uit dat de afstudeerder met het afstudeerproject aan zal tonen de integrale beroepskwalificaties op voldoende niveau te realiseren.

Voorafgaande aan de GroenLicht-bijeenkomst vindt de Praktijkschouw plaats waarin, op basis van het praktijkportfolio en een presentatie, getoetst wordt of de beroepskwalificaties voor het buitenschools curriculum op voldoende niveau zijn gerealiseerd.

4.2.4 Afstudeerproject - Afrondingsfase

De laatste fase benut de afstudeerder voor het presentabel maken van het afstudeerproject middels de daarvoor gevraagde producten en voor het produceren van de afstudeerdocumentatie. Deze laatste fase van 4 weken wordt afgerond met de Slotbijeenkomst, waar ook familie, vrienden en collega's aanwezig zijn en waar het afstudeerproject door de afstudeercommissie met een cijfer beoordeeld wordt.

5 Startdocument Afstuderen

Het Startdocument Afstuderen vormt de inhoudelijke basis voor het afstuderen en daarmee het kader voor de begeleiding en de beoordeling van het afstudeerproject. Met het ‘Startdocument Afstuderen’ positioneert de afstudeerder zichzelf als bijna-architect of bijna-stedenbouwkundige. Middels het Startdocument geeft hij/zij dan ook aan vanuit welk perspectief en met welke houding er aan de afstudeeropgave gewerkt gaat worden. Daarnaast legt de afstudeerder in het ‘Startdocument Afstuderen’ de afstudeeropgave en de planning vast. In die zin is het Startdocument Afstuderen zowel een ‘thesis’ (de middels het afstudeerproject te verdedigen, te bewijzen stellingname) en een *position paper*, als een ‘contract’ tussen de afstudeerder, de afstudeermentor en de Academie.

Indien tijdens de concept- en/of ontwerpfase wijzigingen optreden in dat kader, dient dat uitdrukkelijk in de 2^e en/of 3^e peiling te worden vastgesteld en in het bijzonder bij de verslagen gevoegde ‘reflectie-A4tje’ te worden opgenomen. Gezien het contractuele karakter van het Startdocument kunnen de daarin vastgelegde data alleen na goedkeuring door de afstudeercommissie gewijzigd worden. Indien de afstudeercommissie besluit dat er na de GroenLicht-bijeenkomst een herkansing noodzakelijk is, verschuift de vastgelegde datum voor de Slotbijeenkomst met maximaal 3 maanden.

Het Startdocument Afstuderen bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

- Een beschrijving van de **resultaten** van en **conclusies** uit het **onderzoek** (uitgevoerd gedurende het Atelier Afstudeeropgave) dat tot een heldere definiëring van die (ontwerp)opgave heeft geleid.
 - Middels deze beschrijving moet in ieder geval duidelijk worden wat de onderliggende **ruimtelijke** (architectonische of stedenbouwkundige) **probleemstelling** is die middels het afstudeerproject tegemoet getreden en dus in ontwerpende zin onderzocht gaat worden.
- Een beschrijving van **de** feitelijke **afstudeeropgave** (de ontwerpogave die met het afstudeerproject aan de orde wordt gesteld).
- Een toelichting op het **te verwachten eindresultaat** (inclusief een omschrijving van de te leveren producten en de te bereiken doelen).
- Maximaal 5 **specifieke beoordelingscriteria**. Dit zijn de door de afstudeerder zelf, op basis van het onderzoek, de ruimtelijke probleemstelling, de feitelijke afstudeeropgave en het te verwachten eindresultaat, geformuleerde beoordelingscriteria. Daarmee kan de afstudeerder duidelijk maken wat hij of zij vakmatig belangrijk vindt binnen het afstudeerproject en kan de afstudeerder zijn of haar positie en ambitie scherp stellen en kleur bekennen. De specifieke beoordelingscriteria vormen, samen met de integrale beroepskwalificaties, de basis voor de beoordeling van het afstudeerproject.
- Een **werkplan** voor het afstudeerproject (vanaf de afronding van de 1ste fase): een planning voor het afstudeerproces, met per fase/peilmoment een benoeming van de werkzaamheden, de te bereiken doelen en het te bereiken resultaat en een omschrijving van de te leveren producten, alsmede de definitieve data van de peilmomenten (conform het van te voren uitgereikte tijdschema voor het afstuderen, maar wel afgestemd met de leden van de afstudeercommissie die bij desbetreffende peilmomenten aanwezig moeten zijn).
- **Praktische gegevens**
 - Naam afstudeerproject

- Naam en contactgegevens afstudeerder
- Namen en contactgegevens leden afstudeercommissie (afstudeermentor, vaste externe criticus, voorzitter)
- Data & tijd peilingen, GroenLicht-bijeenkomst en Slotbijeenkomst

Iedere afstudeerder bepaalt zelf in welke vorm hij of zij het Startdocument Afstuderen giet. Het verdient aanbeveling om er een mooi vorm gegeven product van te maken, omdat dat helpt om het te koesteren als solide basis van het afstuderen.

6 Afstudeercommissie

Voor elk individueel afstudeerproject wordt een afstudeercommissie samengesteld. De afstudeercommissie peilt en beoordeelt de voortgang van het afstudeerproject, de kwaliteit van het afstudeerproces, en de kwaliteit van de geleverde producten. Tijdens de Slotbijeenkomst toetst de afstudeercommissie het definitieve eindproduct en het afstudeerproces en beoordeelt en waardeert ze het niveau van het afstudeerproject.

Tijdens de tussenpresentatie van het Atelier Afstudeeropgave en de 1^e peiling bestaat de afstudeercommissie uit de docent van het Atelier Afstudeeropgave, de opleidingscoördinator die voorzitter van de afstudeercommissie is en de afstudeermentor. Tijdens de 2^e en 3^e peiling bestaat de afstudeercommissie uit de opleidingscoördinator die voorzitter van de afstudeercommissie is, de afstudeermentor en de vaste externe criticus. Tijdens de GroenLicht-bijeenkomst en de Slotbijeenkomst bestaat de afstudeercommissie uit de opleidingscoördinator die voorzitter van de afstudeercommissie is, de afstudeermentor, de vaste externe criticus en de toegevoegde externe criticus.

De keuze voor de afstudeermentor en de vaste externe criticus wordt, op voordracht van de afstudeerder, gemaakt op basis van hun professionele kwaliteiten en affiniteiten, mede in relatie tot de opgave. Bij de keuze van de afstudeermentor zijn tevens een tweetal meer specifieke criteria van belang:

- zijn/haar ontwerphouding, mede in relatie tot de positie die de afstudeerder wenst in te nemen binnen het vakgebied;
- zijn/haar ervaring in en/of affiniteit met onderwijs en/of begeleiding/coaching, mede in relatie tot de 'begeleidingsbehoefte' van de afstudeerder.

De toegevoegde externe criticus wordt geselecteerd en uitgenodigd door de Examencommissie. De toegevoegde externe criticus is een vakgenoot/beroepsbeoefenaar. Bij afstudeerders architectuur gaat het om een praktiserend architect; bij afstudeerders stedenbouw om een praktiserend stedenbouwkundige of een praktiserend (landschaps)architect met een stevige stedenbouwkundige praktijk, die kennis en vaardigheden met betrekking tot de opgave en/of de vakmatige ambities van de afstudeerder bezit.

Voor alle externe leden van de afstudeercommissie geldt daarnaast dat zij niet bij hetzelfde bureau of dezelfde werkgever mogen werken als de afstudeerder.

7 Rollen en verantwoordelijkheden

Tijdens het afstuderen hebben de afstudeerder en de leden van de afstudeercommissie verschillende rollen binnen en verantwoordelijkheden voor (het procedurele verloop van) het proces.

De **afstudeerder** dient zorg te dragen voor de voorbereiding en verslaglegging van de peilingen 1 t/m 3 en de voorbereiding van de GroenLicht-bijeenkomst. De verslagen bevatten:

1. een samenvatting van het commentaar van de commissie;
2. een samenvatting van de afspraken en
3. een actieplan voor het vervolg van het afstuderen;
4. een 'reflectie-A4tje': als afzonderlijke bijlage bij het verslag schrijft de afstudeer een A4tje waarin hij/zij (in tekst en beeld) reflecteert op de voorafgaande fase n.a.v. de peiling (en waarin dus ook de eventuele aanpassingen van de opgave in het startdocument, van de in het startdocument genoemde producten en van de in het startdocument genoemde specifieke beoordelingscriteria opgenomen dienen te worden).

De afstudeerder dient elk verslag steeds binnen twee weken na de betreffende bijeenkomst naar de voorzitter van de afstudeercommissie te sturen.

De **voorzitter van de afstudeercommissie** is één van opleidingscoördinatoren. Hij of zij heeft als vertegenwoordiger van de opleiding een belangrijke rol in het bewaken van de te verwezenlijken beroepskwalificaties. De voorzitter heeft de doorslaggevende stem heeft bij het bepalen van een GO of NO GO tijdens de peilingen en de GroenLicht-bijeenkomst, maar ook bij het vaststellen van het cijfer tijdens de eindbeoordeling. Tevens is de voorzitter het eerste aanspreekpunt namens de Academie voor de afstudeerder, de docent startfase afstuderen en de afstudeermentor.

De voorzitter is ervoor verantwoordelijk dat de verslagen van de peilingen, die hij of zij van de afstudeerder ontvangt, worden gecontroleerd op de juistheid van de weergave van de afspraken en actiepunten, en dat er één alinea aan toegevoegd wordt over een eventuele wijziging van de opgave en de beargumenteerde beslissing GO of NO GO. De voorzitter stuurt het definitieve verslag naar de afstudeerder en de leden van de afstudeercommissie. Als een peiling resulteert in een NO GO, verzorgt de voorzitter zelf het verslag.

Voorafgaand aan de GroenLicht-bijeenkomst controleert de voorzitter of de verslagen van peilingen 1 t/m 3 inderdaad aangeleverd zijn door de afstudeerder; indien dat niet het geval is, kan de GroenLicht-bijeenkomst geen doorgang vinden totdat de afstudeerder aan die verplichting heeft voldaan.

Voorafgaand aan de GroenLicht-bijeenkomst overlegt de voorzitter met de leden van de Examencommissie over de uitslag van de finale beoordeling van het buitenschools curriculum van de studie, die kort voor de GroenLicht-bijeenkomst plaats vindt. Indien die beoordeling negatief was, kan de GroenLicht-bijeenkomst geen doorgang vinden totdat de afstudeerder een positieve finale beoordeling van het buitenschools curriculum heeft gekregen.

De voorzitter schrijft het verslag van de GroenLicht-bijeenkomst dat zich richt op de beoordeling door de commissie van de (mate van) verwezenlijking van de zes integrale beroepswaarderingen (zie hierna onder 10.5) in het licht van de eindkwalificaties.

De voorzitter is ervoor verantwoordelijk dat tijdens de slotbijeenkomst het beoordelingsformulier wordt ingevuld en dat alle leden van de afstudeercommissie het ondertekenen.

Tot slot schrijft de voorzitter in het kader van de eindbeoordeling ook een commentaar op het afstudeerproject.

De **afstudeermentor** is vanaf halverwege de 1e hoofdfase dé inhoudelijke begeleider van de afstudeerder, met een begeleidingsfrequentie van eens per twee of drie weken, met uitzondering van vakanties. Hij of zij is daarnaast verantwoordelijk voor de coaching van de student bij de sturing op de organisatie van het afstudeerproject, de tijdsplanning en de procedurele aspecten.

In het kader van de eindbeoordeling schrijft de afstudeermentor een commentaar op het afstudeerproject.

De **vaste externe criticus** dient met voldoende distantie tot het afstudeerproject en de afstudeerder feedback te geven en het werk te beoordelen tijdens de 2de en 3de peiling, de GroenLicht-bijeenkomst en de Slotbijeenkomst. Het is de afstudeerder niet toegestaan om de vaste externe criticus tussentijds te raadplegen.

In het kader van de eindbeoordeling schrijft de vaste externe criticus een commentaar op het afstudeerproject.

De **toegevoegde externe criticus** toetst en beoordeelt de resultaten van het afstudeerproject, tijdens de GroenLicht-bijeenkomst en de Slotbijeenkomst, vanuit een maximale mate van onafhankelijkheid ten aanzien van de afstudeerder en het verloop van het afstudeerproject. Het is de afstudeerder dan ook niet toegestaan om de toegevoegde externe criticus tussentijds te raadplegen.

In het kader van de eindbeoordeling schrijft de toegevoegde externe criticus een commentaar op het afstudeerproject.

Het is natuurlijk altijd slim om voor specifieke, aanvullende kennis, die noodzakelijk is binnen het afstudeerproject, specifieke experts te raadplegen. Er is per afstudeerder een klein budget beschikbaar (2 CE = 220 euro) voor dergelijke **consultants**.

De **directeur van de Academie** is gastheer tijdens het openbare deel van de Slotbijeenkomst.

8 Toets- & beoordelingswijze (inclusief beoordelingscriteria)

8.1 1^e Peiling

Tijdens de 1^e peiling wordt hoofdfase 1 afgerond met een individuele presentatie van alle deelnemers aan het Atelier Afstudeeropgave. Elke afstudeerder presenteert zijn of haar afstudeeropgave aan de hand van een inhoudelijke toelichting op het Startdocument Afstuderen.

De afstudeercommissie toetst en beoordeelt op basis van het drie dagen van te voren toegezonden Startdocument Afstuderen, en de toelichtingen daarop tijdens de presentatie, of de afstudeeropgave en het werkplan voldoende borg staan voor een succesvol vervolg van het afstudeerproject binnen de gestelde termijnen en een afronding van voldoende niveau.

Meer specifiek wordt de afstudeeropgave kwalitatief gewogen op de volgende punten:

- de vakmatige en/of maatschappelijke relevantie van de opgave;
- de coherentie en de kwaliteit van de interpretatie en analyse van de opgave;
- de kracht en relevantie van de daarbij gebruikte onderzoeks- en/of analyse-instrumenten;
- de kracht en relevantie van de uit de onderzoeks- en analyseresultaten getrokken conclusies;
- de coherentie en de kwaliteit van (de vertaling van de opgave - in woord of beeld – in) een ruimtelijke, c.q. architectonische of stedenbouwkundige, probleemstelling en ontwerpogave;
- het architectonische of stedenbouwkundige gehalte van de opgave;
- de coherentie en helderheid van de in het startdocument geformuleerde indicatie van de geambieerde positionering binnen het vakgebied of beroepenveld;
- de coherentie en helderheid van de in het startdocument geformuleerde positie ten opzichte van het omgevingsgerichte vakmanschap;
- de helderheid en realiteitswaarde van het werkplan en de daarin opgenomen termijnen;
- de coherentie en realiteitswaarde van de in het werkplan opgenomen te behalen doelen, resultaten en producten per fase;
- de helderheid van de indicatie van het te verwachten eindresultaat in relatie tot de opgave en het werkplan.

Bij een positief oordeel wordt door de afstudeercommissie het Startdocument Afstuderen vastgesteld en voor akkoord bevonden en krijgt de afstudeerder toestemming *hoofd*fase 2 in te gaan (GO).

Indien de afstudeercommissie van oordeel is dat de afstudeeropgave niet aan bovengenoemde voorwaarden en eisen voldoet, stopt het afstudeertraject (NO GO), en kan hij of zij, indien het de eerste poging was, een nieuwe poging doen in het volgende semester. Indien het afstudeertraject ook de tweede keer wordt gestopt, krijgt de afstudeerder een dringend advies de studie te staken.

8.2 2^e Peiling

Tijdens de 2^e peiling rondt de afstudeerder de conceptfase individueel af met de presentatie van een ruimtelijk, architectonisch of stedenbouwkundig, concept.

De afstudeercommissie toetst en beoordeelt of:

- de resultaten van de conceptfase overeen komen met de in het Startdocument Afstuderen voor deze fase vastgelegde doelen en producten;
- de opgave en de onderzoeksresultaten coherent en met gebruikmaking van de juiste middelen vertaald zijn in een ruimtelijk, architectonisch of stedenbouwkundig, concept;
- het ruimtelijk concept helder en coherent is geformuleerd en gepresenteerd;
- de conceptuele doorontwikkeling van de ruimtelijke, formele, programmatische en, eventueel, maatschappelijke en technische uitgangspunten coherent en met gebruikmaking van de juiste middelen heeft plaatsgevonden;
- het ruimtelijk concept en de onderliggende ontwerp- of onderzoeksproducten een heldere en navolgbare relatie hebben met de uitkomsten en conclusies van het (voor)onderzoek of analyse en de gestelde afstudeeropgave;
- de afstudeerder erin geslaagd is middels het ruimtelijk concept de eigen houding en positie te operationaliseren.

Bij een positief oordeel geeft de afstudeercommissie toestemming voor het vervolgen van het afstudeertraject en *de ontwerpfase* in te gaan (GO).

Indien de afstudeercommissie van oordeel is dat de presentatie, en daarmee het resultaat van de conceptfase, niet aan bovengenoemde voorwaarden en eisen voldoet, stopt het afstudeertraject (NO GO), en kan hij of zij, indien het de eerste poging was, een nieuwe poging doen in het volgende semester. Indien het afstudeertraject ook de tweede keer wordt gestopt, krijgt de afstudeerder een dringend advies de studie te staken.

8.3 3^e Peiling

Tijdens de 3^e peiling rondt de afstudeerder de ontwerpfase af met een presentatie van het ruimtelijke, architectonische of stedenbouwkundige, ontwerp.

De afstudeercommissie toetst en beoordeelt of:

- de resultaten van de ontwerpfase overeen komen met de in het Startdocument Afstuderen voor deze fase vastgelegde (en/of de tijdens de 2^e peiling aangepaste) doelen en producten;
- het ruimtelijk concept op coherente wijze en met gebruikmaking van de juiste middelen is vertaald in uitgangspunten voor het ontwerp;
- het ruimtelijk ontwerp helder en coherent is geformuleerd en gepresenteerd;
- het ontwerp op coherente wijze en met gebruikmaking van de juiste middelen is doorontwikkeld;
- het ruimtelijk ontwerp en de onderliggende ontwerp- of onderzoeksproducten een heldere en navolgbare relatie hebben met de uitkomsten en conclusies van de vorige fasen;
- het ruimtelijk ontwerp van voldoende kwaliteit is om in de volgende fase verder uitgewerkt te worden;
- de afstudeerder erin geslaagd is middels het ruimtelijk ontwerp de eigen houding en positie te operationaliseren.

Bij een positief oordeel geeft de afstudeercommissie toestemming voor het vervolgen van het afstudeertraject en *de uitwerkingsfase* in te gaan (GO).

Indien de afstudeercommissie van oordeel is dat de afstudeeropgave niet aan bovengenoemde voorwaarden en eisen voldoet, stopt het afstudeertraject (NO GO), en kan hij of zij, indien het de eerste poging was, een nieuwe poging doen in het volgende semester. Indien het afstudeertraject ook de tweede keer wordt gestopt, krijgt de afstudeerder een dringend advies de studie te staken.

AfstudeerWERK IN UITVOERING

Tijdens de ontwerpfase vindt er diagnostische toets plaats tijdens de zogenaamde 'AfstudeerWERK IN UITVOERING'-bijeenkomst. Een 'cohort' gelijktijdig gestarte afstudeerders bespreekt op die dag de stand van zaken van hun afstudeerproject – met een sterke nadruk op die ontwerp-kwesties waarmee de afstudeerder op dat moment 'worstelt' – met een aantal visiting critics. Deze ervaren en vakkundige vakgenoten ondervragen de afstudeerders over de stand van zaken van hun afstudeerproject en geven hen productieve feedback. Daarmee levert 'AfstudeerWERK IN UITVOERING' de afstudeerders extra input voor het vervolg van hun project op. Tevens biedt deze bijeenkomst de Academiegemeenschap – en dan met name ook gelijktijdig en later gestarte afstudeerders – de mogelijkheid kennis te nemen van de verschillende, lopende afstudeerprojecten.

Praktijkschouw

Voorafgaande aan de GroenLicht-bijeenkomst vindt de finale beoordeling van het buitenschools curriculum plaats. Dit gebeurt in de zogenaamde praktijkschouw, een groepsgewijze bijeenkomst waarin de afstudeerder een presentatie geeft van de werkzaamheden in de beroepspraktijk. De opzet van de praktijkschouw staat beschreven in de *Informatie over (de procedure van de) praktijkschouw*. Op basis van de presentatie en het tijdens de praktijkschouw aanwezige (praktijk)portfolio beoordeelt een commissie, bestaande uit twee opleidingscoördinatoren en twee externen uit de desbetreffende discipline en werkzaam in de beroepspraktijk, of de afstudeerder de eindkwalificaties van het buitenschools curriculum van de opleiding heeft verwezenlijkt. Indien niet aan de vereisten is voldaan, vindt er geen doorgang van de GroenLicht-bijeenkomst plaats en kan de opleiding niet worden afgerond. De commissie geeft de uitslag van de praktijkschouw door aan de voorzitter van de desbetreffende afstudeercommissie.

8.4 GroenLicht-bijeenkomst

De afronding van de uitwerkingsfase in de 4^e peiling, de zogenaamde GroenLicht-bijeenkomst, bestaat uit een presentatie van het inhoudelijke eindresultaat van het gehele afstudeerproces. Het eindresultaat van de uitwerkingsfase zelf is integraal onderdeel van die presentatie. Daarnaast reflecteert de afstudeerder op het afstudeerproject met betrekking tot de geambieerde positionering binnen het vakgebied of beroepenveld.

Bij de toetsing en beoordeling hanteert de afstudeercommissie de zes integrale beroepskwalificaties en de vooraf geformuleerde, in het Startdocument vastgelegde, specifieke beoordelingscriteria, in het licht van:

- de voor het afstuderen relevante eindkwalificaties van de opleiding tot architect (zie bijlage 2) of stedenbouwkundige (zie bijlage 3)
- de in het Startdocument Afstuderen vastgelegde (en/of tijdens de 2^e en/of 3^e peiling aangepaste) doelen, producten en indicatie van het eindresultaat.

Bij een positief oordeel geeft de afstudeercommissie toestemming voor het vervolgen van het afstudeertraject en de afrondingsfase in te gaan (Groen Licht: GO).

Indien de afstudeercommissie van oordeel is dat de resultaten onvoldoende garantie bieden voor voldoende kwaliteit van het eindresultaat conform de gestelde criteria zijn er twee mogelijkheden:

1. De commissie is ervan overtuigd dat de afstudeerder er binnen afzienbare tijd in zal slagen de gepresenteerde resultaten tot het vereiste niveau te brengen. In dat geval krijgt de afstudeerder 'Oranje Licht' en daarmee maximaal drie maanden extra tijd voor de uitwerking.
Na deze extra periode vindt er opnieuw een GroenLicht-bijeenkomst plaats, waarin de afstudeercommissie nogmaals toetst en beoordeelt of aan de kwaliteitseisen is voldaan. Indien dat het geval is, krijgt de afstudeerder 'GroenLicht' en geeft de afstudeercommissie toestemming voor het vervolgen van het afstudeertraject en de afrondingsfase in te gaan (GO). Indien dat niet het geval is, krijgt de afstudeerder 'Rood Licht' en stopt het afstudeertraject (NO GO). Hij of zij kan, indien het de eerste poging was, een nieuwe poging doen in het volgende semester. Indien het afstudeertraject ook de tweede keer wordt gestopt, krijgt de afstudeerder een dringend advies de studie te staken.
2. De commissie heeft er geen enkel vertrouwen in dat de afstudeerder er binnen afzienbare tijd in zal slagen de gepresenteerde resultaten op voldoende niveau te brengen. In dat geval krijgt de afstudeerder 'Rood Licht' en stopt het afstudeertraject (NO GO). Hij of zij kan, indien het de eerste poging was, een nieuwe poging doen in het volgende semester. Indien het afstudeertraject ook de tweede keer wordt gestopt, krijgt de afstudeerder een dringend advies de studie te staken.

8.5 Slotbijeenkomst

De afronding van de laatste fase van het afstudeerproces vindt plaats in de Slotbijeenkomst en bestaat uit de eindpresentatie van het afstudeerproject (middels een door beelden ondersteunde mondelinge presentatie én het tentoon stellen van 4 panelen plus maquette(s) waarmee het resultaat van het project consistent toegelicht wordt). Daarnaast reflecteert de afstudeerder op het afstudeerproject met betrekking tot de geambieerde positionering binnen het vakgebied of beroepenveld.

De afstudeercommissie toetst en beoordeelt, in het licht van de voor het afstuderen relevante eindkwalificaties van de opleiding tot architect (zie bijlage 2) of stedenbouwkundige (zie bijlage 3) en van de in het Startdocument Afstuderen vastgelegde (en/of tijdens de 2^e en/of 3^e peiling aangepaste) doelen, producten en indicatie van het eindresultaat, of:

- het ruimtelijke, architectonische of stedenbouwkundige, ontwerp helder en coherent is geformuleerd, gepresenteerd en gedocumenteerd;
- het project kwalitatief voldoet aan de zes integrale beroepskwalificaties (zie bijlage 1);
- het project kwalitatief beantwoordt aan de vooraf voor het desbetreffende afstudeerproject opgestelde specifieke beoordelingscriteria; dit zijn de door de afstudeerder in het Startdocument Afstuderen opgenomen beoordelingscriteria die direct aan de specifieke afstudeeropgave zijn ontleend en gerelateerd.

Het afstudeerproject kan met een cijfer van 1 t/m 10 worden beoordeeld (halve cijfers zijn toegestaan, maar een 5,5 is niet toegestaan). Het eindcijfer wordt bepaald op basis van de deelcijfers per integrale beroepskwalificatie. De weegfactor per beroepskwalificatie is respectievelijk:

Vakmanschap

1. onderzoek & analyse 2 (20%)

2.	ruimtelijk ontwerpen	3 (30%)
3.	communiceren	1 (10%)

Houding

4.	omgevingsgerichtheid	1 (10%)
5.	organiseren & sturen	1 (10%)
6.	reflecteren	2 (20%)

De afstudeercommissie kan op deze verhouding variëren naar aanleiding van de vooraf vastgelegde opgave en/of naar aanleiding van de specifieke beoordelingscriteria voor het betreffende afstudeerproject.

Op basis van de eindpresentatie van het afstudeerproject beoordeelt de afstudeercommissie, bestaande uit één opleidingscoördinator (tevens voorzitter van de afstudeercommissie) en drie externen (de afstudeermentor, de vaste externe criticus en de toegevoegde externe criticus), of de afstudeerder de eindkwalificaties van het binnenschools curriculum van de opleiding heeft verwezenlijkt en op welk niveau; daarbij geldt dat de afstudeerder middels het afstudeerproject moet bewijzen voor alle integrale beroepskwalificaties minimaal op niveau 2 te zitten en voor minimaal 3 beroepskwalificaties minimaal op niveau 3. De beoordeling wordt vastgelegd in het daarvoor bestemde formulier en ondertekend door de commissieleden. Een mondelinge toelichting wordt direct na afloop van de presentaties gegeven.

9 Afstudeerdocumentatie

Het door de afstudeercommissie te toetsen en te beoordelen eindresultaat van het gehele afstudeerproces dient door de afstudeerder te worden gedocumenteerd en uiterlijk één week voor de slotbijeenkomst ter beschikking te worden gesteld aan de leden van de afstudeercommissie. Deze documentatie bestaat uit:

- vijf *hard copy* afstudeerboeken; 1 voor de mediatheek en de andere exemplaren van het afstudeerboek gaan naar de leden van de afstudeercommissie (het exemplaar voor de voorzitter gaat na afloop naar het afstudeerarchief van de Academie)
- een reeks digitale bestanden, aan te leveren via WeTransfer, bestemd voor het archief van de Academie (zie hieronder voor de beschrijving van de digitale bestanden);
- presentatiepanelen en maquettes;
- een upload van de panelen, een korte tekst en een beeld op de website van de Academie.

Het **afstudeerboek** dient de volgende onderdelen te bevatten:

- een omschrijving en verbeelding van de zelfstandig ontwikkelde, of geïnterpreteerde, afstudeeropgave (maximaal 1500 woorden + toelichtende (referentie)beelden);
- een omschrijving en verbeelding van de resultaten van analyse en onderzoek in de opgaveformulerings-, concept- en ontwerpfase van het ontwerpproces (maximaal 1000 woorden + circa 10 beelden);
- een geschreven en verbeelde plantoelichting (maximaal 1000 woorden, 10 tot 20 beelden);
- een reflectie op de eigen architectonische of stedenbouwkundige productie en op de daaruit oplichtende positionering in de beroepspraktijk (maximaal 1000 woorden + eventueel toelichtende beelden);

Bij de via WeTransfer aan te leveren **digitale bestanden** gaat het om:

- het afstudeerboek in pdf-formaat;
- de presentatiepanelen en foto's van de maquette(s) (zie hierna);
- de powerpoint- of pdf-presentaties van alle peilingen (inclusief de GroenLicht-bijeenkomst en de Slotbijeenkomst);
- een adequate en relevante selectie van tijdens het afstuderen geproduceerde beelden (schetsen, schema's, tekeningen, foto's van maquettes etc.) in een resolutie die geschikt is voor publicatie (300 dpi op A4-formaat in tiff of jpg-formaat): circa 20 beelden;
- een korte, samenvattende tekst over het afstudeerproject (500 woorden);
- de tekst die de afstudeerder gebruikt voor / bij de uitnodiging voor de Slotbijeenkomst.

De digitale bestanden dient de afstudeerder via WeTransfer naar de coördinator afstuderen van de Academie te mailen (c.r.van.langen@hr.nl) en twee exemplaren van het afstudeerboek dient hij/zij naar de Academie te sturen (het exemplaar voor de mediatheek en dat voor de voorzitter). De overige drie exemplaren van het afstudeerboek dient de afstudeerder zelf aan de externe commissieleden te sturen: de afstudeermentor en de twee externe critici.

De afstudeerder dient, ten behoeve van de slotbijeenkomst, het gehele afstudeerproject te presenteren op een aantal **presentatiepanelen & maquettes**. Het gaat dan om één A4-paneel (staand) met de samenvattende tekst over het afstudeerproject (500 woorden), minimaal vier A0-panelen (staand) en één of meerdere maquettes. Deze panelen en maquette(s) geven een consistent beeld van en inzicht in het resultaat van het afstudeerproject in woord en beeld, op een zodanige manier dat het volledig begrepen kan worden zonder mondelinge toelichting van de afstudeerder. De panelen worden op de dag van de slotbijeenkomst tentoongesteld en blijven in bezit van de Academie; in voorkomende gevallen zal de Academie de afstudeerder vragen de maquette(s) aan de Academie in bruikleen te geven.

Voor **afstudeerders architectuur** gelden de volgende eisen ten aanzien van de panelen en maquette(s):

- Twee A0-panelen met plattegronden, doorsneden en aanzichten op een relevante, leesbare schaal, van relevante plekken in het gebouwontwerp, aangevuld met een situatieduiding op een relevante, leesbare schaal. Daarnaast worden

op deze panelen, door middel van schema's, het concept van het ontwerp en toegepaste ontwerpprincipes duidelijk gemaakt.

- Eén A0-paneel waarin aandacht wordt besteed aan de materialiteit van het ontwerp, hetzij door middel van relevante technische details of gematerialiseerde langsdoorsneden, hetzij door middel van materiaalstalen en principedetails. De keuze wordt gemaakt door de afstudeerder in overleg met de afstudeermentor, en wordt gestuurd door de stellingname van de afstudeerder over de fysieke verschijning van het gebouwoontwerp.
- Eén A0-paneel waarin de ruimtelijke beleving van het ontwerp inzichtelijk gemaakt wordt, bij voorkeur in interieure en exterieure zin. De middelen die hiervoor ingezet worden (rendering, lijntekening, schets et cetera), zijn vrij.
- Een situatiemaquette die de landschappelijk of stedenbouwkundige inbedding van het ontwerp laat zien.
- Een presentatiemaquette van het gebouw die in mate van abstractie aansluit bij het doel van het afstuderen.

Voor **afstudeerders stedenbouw** gelden de volgende eisen ten aanzien van de panelen en maquette(s):

- Twee A0-panelen waarin de ruimtelijke probleemstelling door middel van analyses en schema's op de verschillende schaalniveaus verduidelijkt wordt en het krachteveld van de opgave inzichtelijk gemaakt wordt. Daarnaast worden op deze panelen het concept van de ruimtelijke ingreep en de daarvoor toegepaste strategie en ontwerpprincipes duidelijk gemaakt, alsmede de inbedding in het grotere geheel.
- Eén A0-paneel met een uitwerking van de voor de ruimtelijke ingreep relevante plek(ken) in plattegronden, doorsneden en aanzichten op een relevante, leesbare schaal.
- Eén A0-paneel waarin de ruimtelijke beleving van de ontwerp ingreep inzichtelijk gemaakt wordt, op zowel het hogere (inbedding in de ruimtelijke structuur) als het lagere schaalniveau (stedenbouwkundig detail). De middelen die hiervoor ingezet worden (rendering, lijntekening, schets et cetera), zijn vrij.
- Een maquette die de ruimtelijke articulatie van het ontwerp én de inbedding van het ontwerp in een ruimere context laat zien.

Bovengenoemde eindproducten zijn minimumeisen die van toepassing zijn op elk ontwerp, ongeacht de accenten die gelegd worden in interpretatie van de opgave. De afstudeerder dient in het startdocument te vermelden hoe hij/zij deze minimumeisen heeft vertaald ten behoeve van het eigen afstudeerproject.

10 Kwalificatie van het afstuderen

Sinds studiejaar 2013-2014 wordt op de Rotterdamse Academie van Bouwkunst de uniforme, Hogeschool-brede 'cum laude'-regeling gehanteerd. Dat betekent dat het *judicium 'cum laude'* zal worden toegekend bij het rekenkundig gemiddelde van een 8 of hoger, berekend over alle onderdelen die in de masteropleiding zijn opgenomen, met als aanvullende voorwaarde dat voor het afstudeerproject minimaal een 8,5 is behaald.

Bijlage 1: Beoordelingscriteria & indicatoren voor het niveau van de beroepskwalificaties

Beroepskwalificaties	niveaus kwalitatieve beoordeling t.o.v. het te behalen eindniveau opleidingen ■ vakmanschap ■ houding					
	indicatoren	Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
1. Onderzoek & analyse	Definieert een onderzoeksvraag. Onderzoekt en analyseert op systematische wijze en kiest daarvoor geschikte methodes en bronnen. Interpreteert de gebruikte onderzoeksmiddelen en –methoden, en de onderzoeksresultaten. Legt verbanden tussen verschillende aspecten van het onderzoek. Reflecteert op het onderzoek en de relevantie daarvan.	Beheerst niet of nauwelijks passende onderzoeksmethoden. Gebruikt op ontoereikende wijze relevante middelen en bronnen voor het onderzoeksdoel en -proces. Toont weinig of geen bewijs van analytische vaardigheid. Is niet in staat het onderzoeksconcept te onderbouwen. Reflecteert niet of nauwelijks op het onderzoek en de relevantie daarvan.	Onderbouwt het onderzoeksconcept matig en inadequaet; Gebruikt beperkt geschikte bronnen. Beheerst de ingezette methodes matig. Gebruikt beperkt geschikte bronnen. Hanteert gebrekkige argumentatie voor de onderbouwing van de keuze voor de gebruikte methoden en getrokken conclusies. Kan geen duidelijke onderzoeksvraag formuleren.	Kan een onderzoeksprobleem formuleren en uitleggen hoe het onderzoek daarvoor ingezet wordt. Kan de keuze voor de ingezette methoden uitleggen en gericht toepassen. Gebruikt een beperkt maar adequaat spectrum aan bronnen en middelen. Onderzoekt en interpreteert gebruikte bronnen voor het opbouwen van de argumentatie. Toont een kritisch bewustzijn van de probleemstelling.	Weet de onderzoeksvraag met de juiste informatie goed te onderbouwen. Toont adequate vaardigheden in relevante onderzoeksmethoden. Maakt afgewingen en weet deze goed te onderbouwen. Biedt nieuwe inzichten. Gebruikt een breed spectrum aan bronnen en middelen. Toont aan om te kunnen gaan met complexe problemen en deze zowel systematisch als creatief te benaderen.	Zet methoden van onderzoek op vernieuwende wijze in om tot voor het werkveld relevante resultaten te komen. Ontwikkeld vernieuwende onderzoeksmethoden die relevant zijn voor het werkveld. Weet op overtuigende wijze kritiek op gevestigde onderzoeksmethoden te onderbouwen. Draagt in de bewijsvoering bij aan nieuwe ideeën, processen of kennis in het veld.
2. Ruimtelijk ontwerpen	Formuleert een ruimtelijke probleemstelling op basis van een opgave. Vertaalt uitgangspunten en randvoorwaarden in een ruimtelijk ontwerp. Past geëigende ontwerptechnieken en geëigend ontwerp-instrumentarium toe. Schakelt tussen verschillende ontwerpdomoemen en schaalniveaus.	Formuleert niet of nauwelijks een adequate ruimtelijke probleemstelling. Vertaalt inadequaet uitgangspunten en randvoorwaarden in een ruimtelijk ontwerp. Past niet of nauwelijks passend ruimtelijke ontwerpinstrumentarium toe met gebruikmaking van passende ontwerp-technieken. Schakelt niet of nauwelijks tussen verschillende ontwerpdomoemen en schaalniveaus.	Formuleert een beperkte ruimtelijke probleemstelling. Vertaalt in beperkte mate uitgangspunten en randvoorwaarden in het ruimtelijk ontwerp. Past in beperkte mate passend ruimtelijke ontwerpinstrumentarium toe met gebruikmaking van passende ontwerp-technieken. Brengt in beperkte mate samenhang aan tussen verschillende schaalniveaus en ontwerpdomoemen.	Formuleert een ruimtelijke probleemstelling met gebruikmaking van relevante onderzoeksresultaten. Vertaalt de uitgangspunten en randvoorwaarden in een ontwerp. Maakt gebruik van passende ontwerp-technieken en –instrumenten, en zet deze doelgericht en adequaat in voor het vinden van een ruimtelijke oplossing. Brengt samenhang aan tussen verschillende schaalniveaus en ontwerpdomoemen.	Formuleert een heldere ruimtelijke probleemstelling op basis van doelgericht onderzoek voorafgaande en tijdens het ontwerpproces. Vertaalt complexe uitgangspunten en randvoorwaarden in een overtuigend ontwerp. Zet het juiste ontwerp-instrumentarium in voor het vinden van een ruimtelijk oplossing en hanteert daarvoor passende technieken. Schakelt tussen de verschillende schaalniveaus en ontwerpdomoemen.	Zet onderzoeksactiviteiten en ontwerp-handelingen integraal in om een gearticuleerde ruimtelijke probleemstelling te formuleren. Geneereert vernieuwende ontwerp-oplossingen voor een ruimtelijke probleemstelling. Incorporeert complexe uitgangspunten en randvoorwaarden in een overtuigend ontwerp. Ontwikkelt bestaand ontwerp-instrumentarium en/of bestaande ontwerp-technieken.
3. Communiseren	Kan ideeën en plannen op helder wijze voor verschillende doelgroepen presenteren en kiest daarvoor de juiste methoden en technieken (visueel, verbaal en schriftelijk). Kan verbale en non-verbale signalen opnemen en verwerken.	Past middelen en technieken niet of nauwelijks op de juiste wijze toe. Kan ideeën niet op een gestructureerde en begrijpelijke wijze presenteren. Toont niet of nauwelijks interesse en inzicht in de behoeften van de verschillende doelgroepen. Neemt verbale en non-verbale signalen niet of nauwelijks op.	Selecteert, organiseert, en structureert in beperkte mate de geboden informatie. Past de juiste communicatie-middelen en -technieken op beperkte wijze toe. Toont beperkte interesse en inzicht in de behoeften van de verschillende doelgroepen. Is in beperkte mate in staat verbale en non-verbale signalen op te nemen en te verwerken.	Zet op adequate wijze verschillende technieken in bij het communiceren van ideeën, ontwerpen en plannen zowel verbaal als non-verbaal. Communiceert een ontwerp met eigen conclusies aan verschillende doelgroepen. Luistert, observeert en reageert daarop op adequate wijze.	Communiqueert overtuigend rekening houdend met diverse publieke behoeften. Ontwikkelt een persoonlijke stijl in het gebruik van technieken en middelen. Luistert naar ideeën en bevindingen van anderen, en schat deze juist in op toepasselijkheid in het ontwerp of plan.	Toont een uitzonderlijk en geïntegreerd inzicht in zowel het gepresenteerde onderwerp als de behoeften van het publiek. Presenteert op vernieuwende wijze.
4. Omgevingsgerichtheid	Signaleert relevante omgevingsfactoren uit de ruimtelijke en maatschappelijke context. Signaleert en integreert omgevingsfactoren in studie en/of onderzoek. Bedt het ruimtelijke ontwerp in een ruimtelijke en maatschappelijke context. Is op de hoogte van actuele ontwikkelingen binnen en buiten het vakgebied.	Houdt niet of nauwelijks rekening met de ruimtelijke en maatschappelijke context. Toont nauwelijks een visie op de rol en positie van de discipline in de samenleving. Relateert nauwelijks eigen werk en opvattingen aan die van anderen. Relateert nauwelijks eigen opvattingen en werk aan maatschappelijke context.	Houdt in beperkte mate rekening met de ruimtelijke en maatschappelijke context. Ontwikkelt enige visie op de rol en positie van zijn discipline in de samenleving. Signaleert relevante factoren uit de ruimtelijke en maatschappelijke context, maar integreert deze nauwelijks in het ontwerp.	Ontwikkelt een (beperkte) visie op de rol en positie van zijn discipline in de samenleving. Signaleert relevante factoren uit de ruimtelijke en maatschappelijke context en houdt daarmee in beperkte mate rekening in het ontwerp. Relateert in beperkte mate eigen opvattingen en werk aan die van anderen, en aan maatschappelijke context.	Toont een integrale visie op de samenleving en integreert deze in het ontwerp. Stuurt met het ontwerp op de inbedding in de ruimtelijke en/of maatschappelijke context. Relateert consistent en inzichtelijk eigen opvattingen en werk aan die van anderen, en aan maatschappelijke ontwikkelingen.	Geneereert vernieuwende strategieën en ontwerp-oplossingen voor een ruimtelijke probleemstelling. Integreert complexe ruimtelijke en maatschappelijke uitgangspunten en randvoorwaarden in het ontwerp. Levert op vernieuwende wijze een bijdrage aan de actuele ontwikkelingen in het vakgebied.
5. Organiseren & sturen	Organiseert en stuurt de persoonlijke en professionele ontwikkeling. Beheerst het werkproces door reflectie, planning en zelfsturing. Realiseert, past toe, en beheert relevante strategieën, werkwijzen. Werkt resultaatgericht samen met deskundigen en andere betrokken partijen. Signaleert kansen en mogelijkheden voor bestaande en nieuwe ontwikkelingen en stuurt daarop.	Toont geen samenhangend inzicht in, planning van, en reflectie op het eigen werkproces. Plant en stuurt nauwelijks het werkproces, is sterk afhankelijk van begeleiding. Werkt niet samen met anderen. Identificeert procesmatige problemen inadequaet. Toont nauwelijks besef van het belang van het nemen van risico's of verkennen alternatieven. Kan geen onderbouwde keuzes maken.	Toont matige vooruitgang in het inzicht in, de planning van, en de reflectie op het eigen werkproces. Vraagt om veel ondersteuning en sturing op werkproces. Werkt in beperkte mate samen met anderen. Toont in onvoldoende mate in staat te zijn om door verkenning van methoden of concepten problemen te overwinnen en keuzes te maken. Toont in onvoldoende mate aan in staat te zijn vooruitgang te boeken handelswijzen en resultaten.	Toont bekwaamheid in het verder ontwikkelen van kennis en inzicht m.b.t. tot organiseren en sturen, en het inzetten van nieuw verworven vaardigheden. Vraagt gerichte ondersteuning en sturing op werkproces. Participeert in het samenwerkingsproces. Toont aan de besluitvorming te baseren op weloverwogen keuzes. Toont aan risico's op passende wijze te beheersen. Herkent kansen en mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen.	Neemt de verantwoordelijkheid voor het leerproces en de ontwikkeling daarvan. Stuurt en reflecteert daarop. Neemt voortouw in samenwerkingsverbanden, bewaakt de voortgang en stuurt bij indien nodig. Realiseert in complexe en onvoorspelbare omstandigheden effectieve besluitvorming. Toont originaliteit in het aanpakken en oplossen van problemen. Toont een gestage ontwikkeling in eigen handelen en werk. Signaleert kansen en mogelijkheden voor bestaande en nieuwe ontwikkelingen en stuurt daarop.	Opereert zelfstandig in het proces en toont sterk engagement voor persoonlijke en professionele ontwikkeling, initieert samenwerkingsverbanden en stuurt actief en doelgericht. Neemt risico's die een diepgaand en nauwkeurig inzicht tonen in de aard van het werkveld. Vindt innovatieve oplossingen die (mogelijkerwijs) tot progressieve ontwikkelingen in het werkveld leiden en stuurt daarop op een vernieuwende wijze.
6. Reflecteren	Past vakkennis en onderliggende principes toe. Reflecteert op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk. Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten.	Toont weinig of geen besef van sterke en zwakke punten van eigen producten en positie. Toont onjuiste en/of onvolledige kennis van het vakgebied en de ontwikkelingen daarbinnen. Kan oordelen niet of nauwelijks onderbouwen.	Toont matig besef en inzicht in de eigen sterke en zwakke punten. Toont partiële en/of gefragmenteerde kennis van het vakgebied en de ontwikkelingen daarbinnen. Kan oordelen in beperkte mate onderbouwen.	Toont aan over de juiste en adequate kennis te beschikken m.b.t. het vakgebied. Kan kennis op adequate wijze toepassen betreffende de producten. Reflecteert op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk. Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten.	Toont aan over systematische, en uitgebreide kennis te beschikken m.b.t. het vakgebied, en zich te bewegen in de voorhoede van het vakgebied, eventueel met ondersteuning en creatief gebruik van aanverwante vakgebieden. Reflecteert zelfstandig op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk. Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten vanuit verschillende invalshoeken.	Brengt een valide persoonlijk begrip van concepten en kennis van het vakgebied onder de aandacht. Introduceert originele ideeën of hypothesen. Reflecteert zelfstandig op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk. Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten vanuit verschillende invalshoeken, en draagt daarmee bij aan nieuwe ideeën, kennis, inzichten en processen in het veld.

Bijlage 2: Voor het afstuderen relevante eindkwalificaties van de opleiding tot architect

Vakmanschap

1. Initieert, ontwikkelt, analyseert, interpreteert en/of beoordeelt zelfstandig en/of in multidisciplinair verband een opdracht of opgave.
2. Hanteert relevante methoden van onderzoek bij het maken van architectonische projecten en integreert de resultaten hiervan in (innovatieve) oplossingsvarianten voor architectonische concepten en ontwerpen.
3. Zet zelfstandig en/of in (multidisciplinair) teamverband het ruimtelijk vormgevend vermogen in als onderzoeksinstrument, op basis van methoden van voor de ontwerppraktijk relevant onderzoek.
4. Vervaardigt (vernieuwende) architectonische concepten en ontwerpen die aan maatschappelijke, esthetische, technische, financiële, functionele en juridische eisen voldoen, mede in het licht van duurzame ontwikkelingen.
5. Maakt technisch bekwaam een integraal ontwerp dat voldoet aan kaders voor kwaliteit, (bouw)voorschriften, budget, tijd en eisen van gebruikers en opdrachtgevers.
6. Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten onder genoemde passende kennis en inzichten toe, verantwoordt deze kennis en inzichten, en levert een bijdrage aan het verder ontwikkelen ervan.
 - a. passende kennis van de maatschappelijke (sociale, economische, culturele én politieke) processen, ontwikkelingen en trends, voor zover die van invloed zijn op het vakgebied.
 - b. passende kennis van de geschiedenis en de theorie van de architectuur en aanverwante kunstvormen, technologische vakken en menswetenschappen.
 - c. passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming.
 - d. passende kennis van de natuurkundige en technologische vraagstukken die samenhangen met de functie van een bouwwerk met het oog op het verschaffen van comfort en bescherming tegen weersomstandigheden.
 - e. passende kennis van de industrieën, organisaties, voorschriften en procedures die een rol spelen bij het vertalen van ontwerpen in bouwwerken en het inpassen van plannen in de planologie.
 - f. passende kennis van stedenbouwkunde, planologie en daarbij gebruikte technieken.
 - g. passende kennis van de beeldende kunsten, voor zover deze van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de architectonische vormgeving.
 - h. inzicht in de problemen op het gebied van het constructief ontwerp, de constructie en de civiele bouwkunde in verband met het ontwerpen van gebouwen.
 - i. inzicht in het architectenberoep en de rol van de architect in de maatschappij, in het bijzonder bij het maken van projecten waarin rekening wordt gehouden met sociale factoren.
 - j. inzicht in de relatie tussen mensen en architectonische constructies en tussen architectonische constructies en hun omgeving, alsmede in de noodzaak om architectonische constructies en de ruimten daartussen af te stemmen op menselijke behoeften en maatstaven.
7. Werkt en communiceert in het planvorming- en bouwproces effectief en adequaat, vanuit de eigen expertise, met belanghebbenden, betrokkenen en vertegenwoordigers uit andere disciplines.
8. Maakt op adequate wijze een ontwerp én plan in beeld, geschrift en woord voor anderen inzichtelijk.

Houding

9. Formuleert beargumenteerde vakinhoudelijke oordelen en houdt daarbij rekening met maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis.
10. Werkt en studeert zelfstandig en autonoom in de beroepspraktijk, reflecteert op eigen gedrag (*reflection in action*) en is in staat hierin vernieuwing aan te brengen.
11. Reflecteert, mede in het licht van de maatschappelijke context, op de eigen architectonische productie en positioneert zich op basis daarvan actief in de beroepspraktijk.

Bijlage 3: Voor het afstuderen relevante eindkwalificaties van de opleiding tot stedenbouwkundige

Vakmanschap

1. Initieert, ontwikkelt, analyseert, interpreteert en/of beoordeelt een opdracht of opgave zelfstandig en/of in multidisciplinair verband.
2. Hanteert relevante methoden van analyse, onderzoek en ontwerp bij het maken van stedenbouwkundige projecten en integreert de resultaten hiervan in (innovatieve) oplossingsvarianten voor stedenbouwkundige concepten en ontwerpen.
3. Zet zelfstandig en/of in (multidisciplinair) teamverband het ruimtelijk vormgevend vermogen in als onderzoeksinstrument, op basis van methoden van voor de ontwerppraktijk relevant onderzoek.
4. Vervaardigt op verschillende schaalniveaus (vernieuwende) stedenbouwkundige concepten en ontwerpen die aan maatschappelijke, esthetische, technische, financiële, functionele en juridische eisen voldoen, mede in het licht van duurzame ontwikkelingen.
5. Is in staat een stedenbouwkundig ontwerp te toetsen aan normen en regels van vorm, functie, technische uitvoering, grondexploitatie en milieuvoorwaarden.
6. Betreft in de ontwikkeling van een ruimtelijk concept voor stedenbouw de relatie tussen mens en ruimte en de afstemming daarvan op menselijke behoeften en maatstaven.
7. Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten onder genoemde kennis en inzichten toe en verantwoordt deze kennis en inzichten.
 - a. passende kennis van de geschiedenis en de theorie van de stedenbouw en van de relatie met andere bij de ruimtelijke ordening betrokken disciplines.
 - b. passende kennis van de ruimtelijke planning, de organisatie, de middelen en instrumenten van de ruimtelijke ordening en planningsniveaus in Nederland.
 - c. passende kennis van de inhoud van en vaardigheid met andere bij de ruimtelijke vormgeving betrokken disciplines, te weten de architectuur en tuin- en landschapsarchitectuur.
 - d. passende kennis van de maatschappijwetenschappen, de economie, de sociale en historische geografie en de ecologie.
 - e. passende kennis van de stedenbouwfysica en van het ruimtelijke ordeningsrecht en het stedenbouwkundig recht.
 - f. passende kennis van de verkeerskunde, inrichtingstechnologie en civiele techniek, in het bijzonder die van waterhuishouding, cultuurtechniek, bouwrijp maken, nutsvoorzieningen en openbare werken.
 - g. passende kennis van management van de bebouwde omgeving en inzicht in en vaardigheid met de methoden van stedenbouwkundige managementprocessen.
 - h. passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming.
 - i. inzicht in het beroep van stedenbouwkundige en de rol van de stedenbouwkundige in de maatschappij.
 - j. inzicht in processen die hebben geleid tot menselijke nederzettingen en occupatiepatronen in cultuur- en natuurhistorisch opzicht.
8. Werkt en communiceert in het planvorming- en uitvoeringsproces effectief en adequaat, vanuit de eigen expertise, met belanghebbenden, betrokkenen en vertegenwoordigers uit andere disciplines.
9. Maakt op adequate wijze een ontwerp én plan in beeld, geschrift en woord voor anderen inzichtelijk en reflecteert hier kritisch op.

Houding

10. Formuleert beargumenteerde vakinhoudelijke oordelen en houdt daarbij rekening met maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis.
11. Interpreteert en beoordeelt maatschappelijke (sociale, economische, culturele én politieke) en ruimtelijke processen, ontwikkelingen en trends zelfstandig en/of in (multidisciplinair) teamverband en vertaalt deze in stedenbouwkundige (ruimtelijk-programmatische) concepten, visies, strategieën en/of ontwerpen.
12. Werkt en studeert zelfstandig en autonoom in de beroepspraktijk, reflecteert op eigen gedrag (*reflection in action*) en is in staat hierin vernieuwing aan te brengen.
13. Reflecteert, mede in het licht van de maatschappelijke context, op de eigen stedenbouwkundige productie en positioneert zich op basis daarvan actief in de beroepspraktijk.